

II. ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

1. Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ Α΄ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

Φύλλο εργασίας

Ιουστινιανός Α΄ (527-565), Ψηφιδωτή σύνθεση Άγιος Βιτάλιος Ραβέννα, 6ος αιώνας μ.Χ.

α. Η πολιτική του Ιουστινιανού

Πολιτικό πρόγραμμα: **ένα κράτος, μία εκκλησία, μία νομοθεσία.**

β. Εσωτερική πολιτική

«Οι Δήμοι ήταν δημοτικές οργανώσεις του λαού της πρωτεύουσας και ο καθένας τους είχε πολιτικό και στρατιωτικό τμήμα. Παράλληλα ήταν και ιπποδρομιακές φατρίες [...]. Ο λαός της Κωνσταντινούπολης, που είχε ιδιαίτερη προτίμηση στις αρματοδρομίες, ήταν ενταγμένος, στο σύνολό του σχεδόν, στους Δήμους. Στα χρόνια του Ιουστινιανού οι μεγάλοι Δήμοι ήταν δύο: Οι Βένετοι (γαλάζιοι) και οι Πράσινοι. Μέσα στα καθήκοντά τους, εκτός από τη φροντίδα για την οργάνωση και τη διεξαγωγή των αρματοδρομιών, ήταν να βοηθούν στην κατασκευή δημοσίων έργων και να παίρνουν μέρος στην αντιμετώπιση εχθρών, αν παρουσιαζόταν ανάγκη. Με την παρουσία των δήμων, δηλαδή των οργανωμένων ομάδων του λαού, ο ιππόδρομος απέκτησε μια ιδιαίτερη πολιτική σημασία. Εκεί ο λαός αποδεχόταν με επιδοκίμασιες την εκλογή του νέου αυτοκράτορα, που παρουσιαζόταν στο αυτοκρατορικό θεωρείο, διατύπωνε με τους εκπροσώπους των Δήμων τα παράπονά του και πολλές φορές αποδοκίμαζε κακούς αυτοκράτορες και ασκούσε κριτική για την πολιτική τους γενικά. Οι Δήμοι δηλαδή είχαν γίνει “συστατικό στοιχείο της πολιτείας”».

*Λάμπρον Τσακτσίρα-Ζαχαρία Ορφανουδάκη-Μαρίας Θεοχάρη,
Ιστορία Ρωμαϊκή και Βυζαντινή, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1983, 107*

1. Αφού διαβάσετε την πιο πάνω πηγή και την αντίστοιχη παράγραφο στη σελίδα 16 του βιβλίου σας:

- να γράψετε ένα κατατοπιστικό σημείωμα για το εξής: "Δήμοι" (τί ήταν οι Δήμοι, ποιοι ήταν οι σημαντικότεροι στα χρόνια του Ιουστινιανού, ποια τα καθήκοντά τους) και
- να εξηγήσετε με επιχειρήματα γιατί ήταν σημαντικός ο ιππόδρομος για την κοινωνία της Κωνσταντινούπολης και την αυτοκρατορία ευρύτερα.

Ο Ιππόδρομος στην Κωνσταντινούπολη

Η Στάση του Νίκα

«Ο λαός ήταν δυσареστημένος με τους άρχοντες του, και όπως τότε δεν υπήρχε άλλος τρόπος εκδήλωσης της λαϊκής αγανάκτησης, οι διαμαρτυρίες στον ιππόδρομο παρέμεναν ο μόνος τρόπος ξεσπάσματος του λαϊκού αναβρασμού. Στη διάρκεια τέτοιων διαμαρτυριών, που άρχισαν με αλληλοκατηγορίες αρχομένων και αρχόντων, η αγέρωχη και αφυκολόγητη στάση των αρχών συντέλεσαν ώστε ένα ασήμαντο καθαυτό επεισόδιο να μεταβληθεί τελικά σε αληθινή επανάσταση, τη γνωστή ως στάση του Νίκα, η οποία απείλησε το θρόνο του Ιουστινιανού και καταπνίγηκε μόνο έπειτα από μεγάλη αιματοχυσία (532μ.Χ.)».

Καραγιαννόπουλος Ι., *Το Βυζαντινό κράτος* (Αθήνα, 1983), 31

«Τον Ιανουάριο του 532 μ.Χ. ξέσπασε στην Κωνσταντινούπολη η στάση του Νίκα, μια μεγάλη εξέγερση. Τα αίτια ήταν η γενική δυσारेσκεία για την καταπίεση και τη βαριά φορολογία καθώς και η διαφθορά πολλών ανώτερων αξιωματούχων του κράτους. Κατά τη διάρκεια της εξέγερσης σκοτώθηκαν γύρω στις 30000 πολίτες και καταστράφηκε μεγάλο μέρος από τα κτίρια της πόλης».

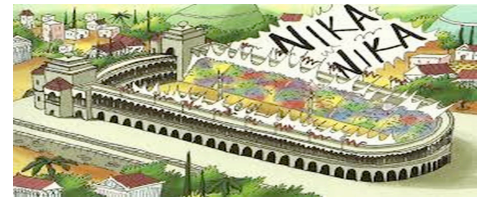
Καραγιαννόπουλος Ι., *Το Βυζαντινό κράτος* (Αθήνα, 1983), 32

Αφού διαβάσετε τις πιο πάνω πηγές και την αντίστοιχη παράγραφο (σελ. 16) στο βιβλίο σας να απαντήσετε στις πιο κάτω ερωτήσεις:

1. Τι ήταν η Στάση του Νίκα;

2. Εναντίον ποιων εκδηλώθηκε αρχικά η στάση και για ποιο λόγο;

3. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα και οι συνέπειες της εξέγερσης;

« Όποιος γεννήθηκε, αναπόφευκτα θα πεθάνει. Στο βασίλειο όμως είναι αδικαιολόγητη η φυγή. Εγώ δε θα μπορούσα να ζω χωρίς την πορφύρα, ούτε επιθυμώ να ζήσω την ημέρα που δε θα με αποκαλούν βασίλισσα. Εάν λοιπόν εσύ, βασιλιά, θέλεις να σωθείς, μπορείς; Και χρήματα πολλά έχουμε, και θάλασσα και πλοία. Σκέψου όμως μήπως, στο μέλλον, μετανιώσεις που σώθηκες φεύγοντας, αντί να μείνεις εδώ και να πεθάνεις. Διότι σε μένα αρέσει κάποιος λόγος παλαιός, που λέει ότι είναι καλό να πεθαίνει κανείς βασιλιάς».

Προκόπιος, *Υπέρ των Πολέμων*, I, 24, 35

Χμ! Είναι καιρός
να του δίνω...
τα πράγματα

Στη δύσκολη
ώρα η
Θεοδώρα είπε:

4. Πώς χαρακτηρίζετε τη στάση του Ιουστινιανού και της Αυτοκράτειρας Θεοδώρας μετά την παρέμβαση της όταν τα πράγματα κατά τη διάρκεια της Στάσης του Νίκα έγιναν δύσκολα για τον αυτοκράτορα;

Κωδικοποίηση Δικαίου

«Ο Ιουστινιανός, επειδή βρήκε τους νόμους σκοτεινούς λόγω της ανεπίτρεπτης πληθώρας τους και σε εμφανή σύγχυση εξαιτίας των αντιφάσεων τους, τους απάλλαξε από την αταξία των απατηλών λέξεων. Παραμέρισε τις αποκλίσεις τους και τους έδωσε διαρκή ισχύ».

Προκόπιος, *Περί Κτισμάτων*, Ι. 1, 1977, 18-19.

1. Αφού διαβάσετε την πιο πάνω πηγή να γράψετε για ποιους λόγους ο Ιουστινιανός προχώρησε στην κωδικοποίηση του βυζαντινού δικαίου.

«Το *corpus iuris civilis* αποτελείται από τέσσερα βιβλία: τις *Εισηγήσεις*, είδος νομικού εγχειριδίου για τους σπουδαστές του δικαίου· τον *Πανδέκτη*, συλλογή γνωμοδοτήσεων των παλαιότερων ρωμαίων νομοδιδασκάλων· τον *Ιουστινιάνειο κώδικα*, που περιείχε όλους τους νόμους ίσχυαν την εποχή του Ιουστινιανού, από τον καιρό του Αδριανού και εξής, και τέλος τις *Νεαρές*, τους νόμους δηλαδή που δημοσίευσε ο Ιουστινιανός μέχρι τέλους της βασιλείας του ».

Ι. Καραγιαννόπουλος, *Το Βυζαντινό Κράτος* (Θεσσαλονίκη, 1996), 109.

2. Αφού διαβάσετε την πιο πάνω πηγή και τις αντίστοιχες παραγράφους στη σελίδα 16 του βιβλίου να αναφέρετε με συντομία ποια έργα εκδόθηκαν στα πλαίσια της αναθεώρησης των νόμων από τον Ιουστινιανό.

α

β

γ

δ

3. Ποια ήταν η σημασία του Ιουστινιάνειου Δικαίου;

γ. Εξωτερική πολιτική

«Ο Ιουστινιανός είχε το όραμα της αποκατάστασης της Ρωμαϊκής Οικουμένης, δηλαδή την ανόρθωση της ρωμαϊκής εξουσίας στη Δύση. Στα πλαίσια αυτής της πολιτικής κατάφερε, μετά από μακροχρόνιους σε κάποιες περιπτώσεις πολέμους, να ανακτήσει μεγάλο μέρος των παλιών κτήσεων».

1. Ποιες ήταν αυτές οι περιοχές;

α. _____

β. _____

γ. _____

2. Με ποιο τρόπο αντιμετώπισε ο Ιουστινιανός τον Περσικό κίνδυνο στην Ανατολή;

3. Να αναφέρετε ποια ήταν τα αποτελέσματα/ συνέπειες της εξωτερικής πολιτικής του Ιουστινιανού για την αυτοκρατορία.

α. _____

β. _____

γ. _____

δ. _____

8. Κτίσματα και Αγία Σοφία

Την εποχή του Ιουστινιανού δημιουργείται ένας νέος τύπος ναού που προήλθε από συνδυασμό δύο παλαιότερων:

1. Ποιοι ήταν αυτοί οι δύο τύποι και πώς ονομάζεται ο νέος τύπος ναού που δημιουργήθηκε; Αφού διαβάσετε την αντίστοιχη παράγραφο στο βιβλίο σας να συμπληρώσετε το σχεδιάγραμμα που ακολουθεί.

2. Να αναφέρετε δύο ναούς της Κωνσταντινούπολης που χτίστηκαν με το νέο τύπο.

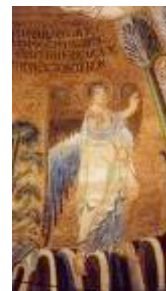
α _____

β _____

3. Να γράψετε σε ποιους αρχιτέκτονες ανέθεσε ο Ιουστινιανός την ανέγερση της Αγίας Σοφίας.

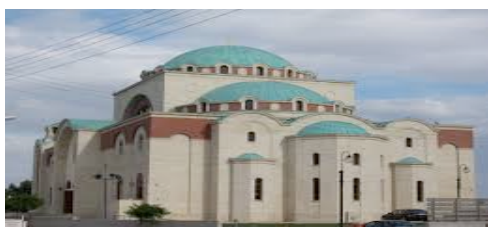
«Ο τρούλος της Αγίας Σοφίας δε φαίνεται να στηρίζεται πουθενά, αλλά μοιάζει ως να κρέμεται από τον ουρανό με χρυσή αλυσίδα. Όταν εισέρχεται κανείς στη εκκλησία για να προσευχηθεί, αισθάνεται ότι το κτίσμα αυτό δεν είναι έργο ανθρώπινης δύναμης. Η ψυχή υψώνεται προς τον ουρανό και ο άνθρωπος νιώθει ότι ο θεός είναι κάπου εκεί κοντά και ότι ευχαριστείται κι αυτός να ευρίσκεται εκεί, εις την εκλεκτή κατοικία του».

Προκόπιος, *Περί Κτισμάτων*, lib.1, 1.1.21

4. Ποιο είναι το πιο εντυπωσιακό στοιχείο της Αγίας Σοφίας; (Για την απάντησή σας να διαβάσετε την πηγή που δίνεται πιο πάνω και την αντίστοιχη παράγραφο στη σελίδα 18 του βιβλίου σας).

5. Να αναφέρετε ποια ήταν η συμβολή του ναού της Αγίας Σοφίας για την εκκλησιαστική αρχιτεκτονική και για τον χριστιανισμό.

Ναός της του Θεού Σοφίας, Στρόβολος
(2010 μ.Χ.)

Αγία Σοφία Κωνσταντινούπολη (537
μ.Χ.)

6. Αφού συγκρίνετε τους δύο ναούς να αναφέρετε σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε.

Εργασίες για το σπίτι:

1. Να κατασκευάσετε ένα λεύκωμα φωτογραφιών με θέμα «Η Αγία Σοφία, το λαμπρότερο κτίσμα της Βυζαντινής τέχνης».
2. Να βρείτε και να καταγράψετε τραγούδια, θρύλους και παραδόσεις που να σχετίζονται με την Αγία Σοφία.
3. Να αναζητήσετε, να καταγράψετε και να παρουσιάσετε στην τάξη μνημεία της εποχής του Ιουστινιανού Α΄ στην Κύπρο.